

معماری آرکی تایپی، انعکاس ذهنی از کیهان

محمود گلابچی*، آیدا زینالی فرید^۲

۱- استاد دانشگاه هنر و معماری تهران و پارس (Golabchi@ut.ac.ir)

۲- کارشناس ارشد معماری، دانشگاه علم و صنعت ایران (ayda_zeinali@yahoo.com)

چکیده

فقدان ارتباط بین حوزه‌های مختلف علوم انسانی از جمله روان‌شناسی، جامعه‌شناسی و معماری موجب شده است که هرکس (معمار یا شهرساز) با توجه به شناخت محدود از انسان، به‌ویژه شناختی که از خود به عنوان در دسترس‌ترین و قابل شناخت‌ترین انسان دارد، به ایجاد یک مدل انسانی دست یازد و پس از تعمیم آن و بر اساس آن که در بیشتر موارد مدل ناقص و غیرمنطبق با تمامی واقعیت است، دست به طراحی بزند؛ در نتیجه پاسخی که به سلسله نیازهای انسان در فضا می‌دهد، در واقع مدل انسانی- شخصی اوست و نه نیازهای واقعی تمام انسان‌ها و یا اکثریت مردم جامعه. با بررسی آثار معماری از هزاره‌های قبل تاکنون و ارتباط این آثار با حوزه روان‌شناسی بدین موضوع بنیادین پی خواهیم برد که برخی از آرکی تایپ‌های ذخیره شده در ناخودآگاه جمعی بشر نتایج تصویرسازی‌های انسانها از واقعیات دنیای پیرامونی و به خصوص تصویرسازی از کیهان و خلق این آرکی تایپ‌های ذخیره شده در ناخودآگاه جمعی در قالب‌های مختلفی چون تصاویر نقاشی و حکاکی‌های غارها، فرم‌های بناها، الگوهای طراحی شهری، باغ‌سازی و تزئینات بناها از هزاره‌های قبل تاکنون بوده است.

در این مقاله سعی بر این است که ارتباط نزدیکتری بین حوزه روان‌شناسی و معماری برقرار شود تا الگوها و راهکارهای عملی در طراحی برای استفاده معمارها و شهرسازها جهت خلق طرح‌های ماندگارتر و مطلوب‌تری برای عموم مردم پیشنهاد گردد. در این راستا نقش کیهان در شکل‌گیری برخی از آرکی تایپ‌ها به شکل دقیق‌تری مورد بررسی قرار می‌گیرد.

در این تحقیق، به دلیل گستردگی دامنه مطالعات از اکثر روشهای تحقیقی مرسوم اعم از مطالعات علمی- کتابخانه‌ای، میدانی- تجربی و روشهای توصیفی-تحلیلی استفاده شده است. در ابتدا، تعریف مختصر و کلی از آرکی تایپ ارائه می‌شود و سپس چگونگی شکل‌گیری برخی آرکی تایپ‌های موجود در ناخودآگاه جمعی بر اساس واقعیات محیط پیرامونی چون کیهان، طبیعت و تجلی آن در قالب نمادها، الگوها و فرم‌های معماری و شهری پرداخته می‌شود. در این بخش برای ارجاع دهی به حضور آرکی تایپ‌ها و نقش کیهان، مثالهایی عینی از بناها و آثار هنری از هزاره‌های قبل تا دوران معاصر مورد بررسی قرار می‌گیرند. در نهایت ویژگی‌های کیهانی معماری آرکی تایپی که آنرا به حوزه بی‌زمان و بی‌مکان متعلق می‌سازد، ارائه می‌گردند.

واژه های کلیدی: آرکی تایپ، ناخودآگاه جمعی، معماری کیهانی، ماندگار، الگوهای طراحی